

PRAVILNIK O UREĐIVANJU ŠUMA

INSTRUCTION FOR THE FOREST MANAGEMENT

Šime MEŠTROVIĆ*

SAŽETAK: Od prve instrukcije za uređivanje šuma u Hrvatskoj prošlo je 225 godina. Tijekom tog vremena na zakonskoj osnovi donášani su različiti napuci i pravilnici. Posljednji je donio 1994. godine ministar poljoprivrede i šumarstva (Narodne novine broj 52/94). U članku su iznijete osnovne razlike toga i prethodnih pravilnika. Kako se radi o značajnim propisima naznačit ćemo ih kratko:

— unutar gospodarske jedinice formiraju se uređajni razredi koji su osnovna jedinica za koju se obrađuju način i cilj gospodarenja, a u svezi s time ophodnja i potrajnost gospodarenja (etat i dr.),

— gospodarske jedinice čine sve šume prostorno geografske cjeline šumskogospodarskog područja,

— za gospodarsku jedinicu donose se jedinstveni propisi po uređajnim razredima bez obzira na vlasništvo,

— obnova šuma obvezno se obavlja autohtonim ili udomaćenim vrstama drveća,

— pored valorizacije drvne zalihe propisana je i valorizacija općekorisnih funkcija (ekološka i socijalna) u odnosu na vrijednost drvne zalihe (stvarnu ili potencijalnu),

— izmjera i obrada podataka je na razini dosega znanosti i praktične primjene.

Ključne riječi: pravilnik, šumskogospodarska osnova, osnova gospodarenja, obnova šuma, općekorisne funkcije, potrajnost, uređajni razred.

UVOD — Introduction

Rješenjem Ministra poljoprivrede i šumarstva Republike Hrvatske od lipnja 1993. g. imenovana je komisija za izradu Pravilnika o uređivanju šuma u sastavu:

Dr. sc. Šime Meštrović, red. prof. Šumarskog fakulteta u Zagrebu za predmet Uređivanje šuma, predsjednik komisije;

Mihajlo Tompak, dipl. inž. šum., načelnik šumarstva Ministarstva poljoprivrede i šumarstva Republike Hrvatske, član;

Mr. sc. Gašpar Fabijanić, dipl. inž. šum. šef službe za uređivanje šuma u Direkciji Javno poduzeće "Hrvatske šume" p.o. Zagreb, član.

Komisija je u rujnu 1993. godine dostavila Ministarstvu tekst koji je upućen na raspravu u sve odjele za uređivanje pri upravama šuma (njih 13), zatim

* Prof. dr. sc. Šime Meštrović, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

u Šumarski institut, Šumarski fakultet, te u Direkciju "Hrvatske šume" p.o. Zagreb.

Uvažavajući sve pristigle primjedbe kao bazu za ispravke i dopunu Pravilnika, Komisija je sačinila konačan tekst prijedloga i obrazložila ga Ministru I. Tarnaju, dipl. inž. šum. i pomoćniku za šumarstvo dr. sc. J. Vukeliću, izv. sveuč. prof.

Prihvativši sve postavke s našim obrazloženjima Ministar je u daljnjoj zakonskoj proceduri donio Pravilnik koji je objavljen u Narodnim novinama br. 52 od 14. srpnja 1994. godine.

Rad na izradi Pravilnika za sve članove Komisije bio je veliko priznanje ali i obveza. Svoj zadatak Komisija je izvršila na vrijeme, zahvaljujući povjerenju koje nam je iskazao Ministar i njegov pomoćnik za šumarstvo, pružajući nam za cijelo vrijeme rada punu podršku.

Uređivanje šuma u Hrvatskoj ostvaruje se temeljem zakonskih propisa već punih 225 godina. Na tom zacrtanom razvojnom putu svaki je od članova Komisije ugradio barem 30-tak godina aktivnog djelovanja ne samo u znanosti već i operativi uređivanja šuma u Hrvatskoj i svijetu.

OPĆE ODREDNICE

Pravilnik za uređivanje šuma koga je u ime Vlade Republike Hrvatske donio ministar I. Tarnaj logična je stepenica u razvojnom hodu uređivačke znanosti i prakse kod nas i u svijetu.

Sagledavajući stručne i znanstvene dosege šumarske struke te razvojni trenutak našeg gospodarstva u oslobođenoj i slobodnoj samostalnoj Hrvatskoj državi, Pravilnikom smo zacrtali takva rješenja koja će povući zakonsku operativu da ih podrži u oživotvorenju, a svijest sudionika u provedbi.

Pri radu na Pravilniku poštivali smo zakonitosti šuma i šumskih ekosustava uz ove pretpostavke:

1. *Šuma je samoobnovljivi prirodni resurs pa je u tome treba pomagati i usmjeravati;*

2. *Šuma je dobro od općeg interesa, shodno tome za sve šume određenog prostora utvrđuje se ista razina planiranja;*

3. *Osnova gospodarenja je sastavni dio gospodarskog razvoja kraja u kome se nalazi;*

4. *Gospodarenje šumama usmjeriti u pravcu osiguranja stabilnosti ekosustava i punu učinkovitost svih njegovih funkcija;*

5. *Postojanje biološke raznolikosti ne samo između ekosustava ili između biljnih zajednica nego i unutar njih pa i unutar pojedinih sastavnica ekosustava;*

6. *Glavni proizvod šume je drvna zaliha koja se dobiva kao rezultat stajbinskih uvjeta i gospodarskog tretmana tijekom razvoja pojedinih sastojina ili stabala;*

7. *Sporadni proizvodi su gospodarski proizvodi šumskih ekosustava, a ne odnose se na drvenu supstancu;*

8. *Općekorisne funkcije šuma i šumskih ekosustava odnose se na socijalne (društvene) i ekološke koristi za čovjeka i okoliš na lokalnoj i globalnoj razini;*

9. *Sva potrebna mjerenja u šumi kao i obradu podataka obavljati najmodernijim metodama baziranim na znanstvenim osnovama osiguranje zadovoljavajućih rezultata.*

INSTRUKCIJE ZA UREĐIVANJE ŠUMA

Sve dosadašnje zakonske uredbe, napatke, pravilnike, upute i dr. nazvali smo jednim imenom instrukcije za uređivanje šuma.

Zakonsku uredbu o šumama iz 1769. godine koju je donijela carica Marija Terezija na hrvatskome jeziku, smatramo prvom instrukcijom za uređivanje šuma (Klepac, 1965). Ta je uredba vrijedila za gotovo cijelo područje današnje države Hrvatske i umnogome je doprinijela očuvanju prirodnih šuma u Hrvatskoj. Propisi o ophodnjama, metodi godišnjih sječina, potrajnosti i sadnji šumskog drveća pravilno su postavljeni (Meštrović, 1995).

Zatim slijede:

"Napatuk za izmjeru, procjenu i uređenje gojidbe šuma imovnih općina u Hrvatsko-Slavonskoj Krajini od 1881";

"Napatuk za sastavak gospodarskih osnova odnosno programa" iz godine 1903. koji je vrijedio za Kraljevinu Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju (Meštrović 1993.);

"Uputstva za uređivanje državnih šuma" iz godine 1931. (odnosila su se na tadašnju Jugoslaviju);

"Uputstva za doznaku stabala i određivanje prihoda u prebornim šumama" iz 1937. godine (poznata pod

nazivom Instrukcija iz 1937. godine od Šurića) za preborne šume;

“Privremena uputstva za inventarizaciju šuma iz godine 1946.” (odnosila su se na cijelu Jugoslaviju);

“Opća uputstva za uređivanje šuma” 1948. godine (odnosila su se također na Jugoslaviju);

“Novi sistem uređivanja prebornih šuma” iz 1961. godine — (službeno samo za preborne šume u SR Hrvatskoj);

“Pravilnik o izradi šumsko-privrednih osnova, osnova gospodarenja, programa za unapređenje šuma” iz godine 1968. Pravilnik je vrijedio samo za SR Hrvatsku i bio umnogome prekretnica rada na uređivanju šuma udarivši određene postavke gospodarenju kako regularnih tako i prebornih šuma koji su se u tom pravcu dalje dograđivali. Uveden je novi naziv PRAVILNIK i to je poslije NAPUTKA iz 1903. prvi koji se je odnosio isključivo za šume Hrvatske ali sada za sve šume, a ne samo državne ili šume imovnih općina.

“Pravilnik o izradi šumsko-privrednih osnova, osnova gospodarenja i programa za gospodarenje šumama” iz 1976. godine je opširniji od prethodnog i u njemu su precizirane neke postavke nagovještene u prethodnom (Meštrović, 1978).

Temeljem novog Zakona o šumama iz 1977. godine donesen je “Pravilnik o načinu izrade šumskogospodarskih osnova područja, osnova gospodarenja gospodarskim jedinicama i programa za gospodarenje šumama” (Narodne novine broj 19 od 19. svibnja 1981.).

Radi usuglašavanja s novim zakonskim odredbama iz 1983., godine 1985. izlazi novi “Pravilnik o načinu izrade šumskogospodarskih osnova područja, osnova gospodarenja gospodarskim jedinicama i programa za gospodarenje šumama”. Navedeni je pravilnik imao i nekoliko dopuna koje su se odnosile na usuglašavanje s zakonskim promjenama iz 1990. i 1991. godine. Taj je pravilnik bio na snazi do listopada 1994. godine kada je zamijenjen Pravilnikom o uređivanju šuma kome je posvećen ovaj rad.

NOVE ODREDNICE U ODNOSU NA PRETHODNI PRAVILNIK

Na znanstvenom skupu o uređivanju šuma održanom 1985. godine na Brijunima uz nazočnost velikog broja sudionika (oko 120), zacrtane su mnoge odrednice koje su našle mjesto u Pravilniku zajedno s novim usmjerenjima u odnosu prema šumama kao dobru od općeg interesa zacrtanom u Zakonu o šumama i provedenom u organizaciji i djelovanju šumarske struke.

Tako već u prvim zajedničkim odredbama stoji da se cilj i način gospodarenja te svi radovi koji iz toga proizlaze, utvrđuju na razini uređajnih razreda u okviru gospodarske jedinice. Prema tome samo se dorađuje i usavršava načelo koje je zacrtano već u Naputku 1903. godine. Prethodnim Pravilnikom cilj i način gospodarenja određivao se prema ekološko-gospodarskim tipovima a razvrstao po uređajnim razredima. Novom odredbom sastavljačima je olakšan posao jer su uređajni razredi točno definirani i lako i jednostavno se određuju.

Istraživanja ekološkogospodarskih tipova intenzivirat će se i s obzirom na mjerilo i s obzirom na strukturu obrade (uvođenje podtipova) pa će u svom radu uređivačka služba moći ta znanstvena dostignuća koristiti (Meštrović, 1987).

Povezano s iznijetim, posebno je značajan propis o utvrđivanju potrajnosti gospodarenja na razini uređajnog razreda u okviru gospodarske jedinice. Ponovno smo utvrdili propis koji je vrijedio sve do 1948. godine. Njegovom izmjenom tijekom posljednjih 50-tak godina poremetila se struktura mnogih naših šuma. Nadalje se predviđa u okviru gospodarske jedinice za pojedinu

vrstu i gospodarski oblik ustanovljenje samo jednog uređajnog razreda, a ne kao do sada više njih.

Značajna je i odredba o uzgojnom obliku i načinu gospodarenja kojom se utvrđuje preborno gospodarenje (stablimično ili grupimično) samo za šume jele s ostalim vrstama drveća s učešćem iznad 10%. To znači da se u čistim šumama bukve ili u mješovitim šumama bukve i ostalih vrsta drveća, osim jele, provodi sastojinsko gospodarenje bez obzira u kojem se rejonu odnosno oblasti one nalaze, a da se u mješovitim šumama jele provodi grupimično ili stablimično preborno gospodarenje. Na tu odredbu uputila su nas iskustva i znanstvene zasade, pa bez obzira na do sada uvriježenu praksu gospodarenja bukovim šumama u tzv. oblasti prebornih šuma (Smilaj, 1957) potrebno je u novim osnovama izvršiti preinaku načina gospodarenja te u tom pravcu odrediti smjernice. Uz studiozan prikaz i pravilan tretman ne bi trebalo biti gospodarskih žrtava.

Obzirom da je mjeriteljstvo te obrada i prezentacija podataka propisana prema sadašnjim dosezima znanosti i tehnologije neka mi bude dozvoljeno ne ulaziti u razlike koje iz toga proizlaze. Također se ovom prilikom ne želim osvrtni ni na neke druge preinake koje su bile neophodne glede osnovnih postavki “Pravilnika”, a to su definicije uzgojnih oblika, granice ophodnje, veličina odsjeka itd.

Ovdje ću posebno obraditi još tri značajne razlike koje će imati odraza na šume i šumarstvo u budućnosti, a po prvi puta se izrjekom uvode u praksu uređivanja šuma.

Jedinstvena šumskogospodarska osnova

Prva i možda najznačajnija odredba Pravilnika o uređivanju šuma iz 1994. godine jest ona koja govori da sve šume i šumska zemljišta Hrvatske predstavljaju jedinstveno šumskogospodarsko područje i da se s toga za njega mora donijeti jedinstvena osnova gospodarenja. Prema tome i za gospodarske jedinice kao dijelove šumskogospodarskog područja moraju se izrađivati osnove gospodarenja s jedinstvenim ciljem i načinom po uređajnim razredima bez obzira na vlasništvo (državno, privatno ili drugih korisnika). To je samo na prvi pogled komplicirano, ali u biti je uz nešto veći angažman rješivo, a o društvenim prednostima te postavke kako za državu tako i za privatne vlasnike da i ne govorimo. Ubuduće će za određeno geografsko, gospodarsko područje sve šume i šumska zemljišta činiti jednu gospodarsku jedinicu za koju će se donijeti jedinstvena osnova gospodarenja svim šumama ali tako da će za svaki uređajni razred bez obzira na vlasništvo biti propisan istovjetan tretman. Jasno je da se privatne šume u okviru gospodarske jedinice mogu posebno

knjižiti ali će se u njima izvoditi svi propisani radovi kao i u drugim dijelovima toga uređajnog razreda. Pitanje organizacijske provedbe je stvar dogovora, ali nije nerješivo (Meštrović - Starčević, 1994). Državnih šuma ima oko 4/5, a privatnih 1/5 pa nije problem obuhvatiti uređivačkim radom sve šume na cijelom prostoru Hrvatske tim prije kada se prema zakonu o šumama izdvajaju sredstva i to ne samo za državne šume nego za sve šume. Država mora biti zainteresirana za pravilno gospodarenje svim šumama jer su one od općeg interesa i općekorisne vrijednosti šuma su 3 do 10 pa i više puta veće od vrijednosti drvne zalihe (Meštrović, 1990).

Prema tome možemo utvrditi da je u bogatoj praksi uređivanja šuma u Hrvatskoj, koja je na posebnim zakonskim postavkama djelotvorna na teritoriju države Hrvatske punih 225 godina, prvi puta propisano jednako gospodarenje šumama i šumskim zemljištima bez obzira na područje gdje se šuma nalazi, zatim na gospodarsko stanje šuma te na vlasništvo.

Obnova šuma

Šume u Hrvatskoj se razlikuju od gotovo svih šuma Europe, pa i velikog dijela svijeta po svojoj prirodniosti i autohtonosti. Iako prati staru europsku šumarsku tradiciju i u obrazovanju i u praksi, šumarstvo Hrvatske je imalo svoj razvojni put iz kojega je nastala posebna, danas u svijetu priznata i poznata *Hrvatska škola prirodnih šuma*, koja postaje uzorom ostalim naprednim svjetskim školama i naprednoj šumarskoj praksi.

Svjesni navedene činjenice i velikih prednosti koje nam ona donosi kroz zakonske odrednice pravilnika obvezujemo uređivače odnosno šumarske planere da se obnova sastojina obavlja autohtonim ili udomaćenim vrstama drveća koje osiguravaju najveću ekološku i

gospodarsku vrijednost. Prema tome, obvezna je prirodna obnova oplodnim ili prebornim sječama. Kada se radi o proširenoj reprodukciji odnosno o osvajanju novih površina onda također nema probnih sadnji već se zna ako je šumski ekosustav narušen treba pošumljavati pionirskim vrstama drveća u cilju stvaranja uvjeta za povrat autoktone vegetacije. Pionirske vrste drveća su također autoktone ili udomaćene.

Ne smiju se ponavljati greške nerezonskog očetinjavanja, a posebno ne unošenja vrsta drveća s drugih kontinenata na velikim površinama u naše autoktone sastojine poslije neprimjerenih sječa i zaostale obnove.

Ekološka i socijalna valorizacija

Sagledavanje svekolikih koristi od šuma kao i valorizacija svih tih koristi došla je do punog izražaja u svim dijelovima Pravilnika. To pravilnik iz 1994. godine svrstava u red naših najnaprednijih zakonskih odredbi. Ne samo da se deklarativno očituje u tom pravcu, a posebno u članku 19, nego i zahtijeva da se izvrši valorizacija koja dobiva svoje mjesto kako u šumskogospodarskoj osnovi tako i u osnovama za gospodarske jedinice.

Kako bi olakšali posao, donesen je i poseban obrazac koji je istina izazvao polemike, ali će se sastavljajući osnova naučiti njime koristiti a u svijesti svih stručnjaka će se polako usaditi spoznaja o korisnosti stabla, grupe stabala, sastojine ili osnova ne samo kroz drvnu supstancu nego i kroz sve druge koristi. Ne mogu tvrditi da je obrazac najprikladnije koncipiran i da neće doživjeti poboljšanja, čak štoviše to bi bilo poželjno, no za sada je on baziran na zakonskim osnovama

(Zakon o šumama) i znanstvenim dosezima o načinu vrednovanja.

Predloženim načinom dobit će se za svaki odsjek (sastojinu) vrijednost te sastojine s ekološke i socijalne točke gledišta u usporedbi s vrijednostima drvene zalihe stvarne sastojine ili potencijalne na tom staništu, a prema koeficijentima iznijetim u radu Prpić, B.: Ekološka i gospodarska vrijednost šuma u Hrvatskoj, Šume u Hrvatskoj, Zagreb 1992, str. 137—156.

U kolonama općekorisnih funkcija pod površinom misli se na površinu sastojine koja može biti pomnožena s 2, 3, 4 ili 5 ovisno o faktoru, a može jedan dio sastojina imati jedan faktor a drugi dio drugi faktor, pa će površina predstavljati njihov zbroj.

Za gospodarsku jedinicu ukupni zbroj hektara pojedinog faktora podijeljen s površinom gospodarske jedinice daje prosječnu vrijednost jedinice za tu funkciju, a zbroj svih prosječnih vrijednosti po hektaru je prosječna vrijednost 1 ha u odnosu na drvenu zalihu.

Zbroj svih vrijednosti po gospodarskim jedinicama bit će sveukupna vrijednost šuma s gledišta općekorisnih funkcija šuma. Takav podatak dobit ćemo za 10 godina kada sve osnove šumskogospodarskog područja dođu na red za obnovu i šume budu uređivane po kriterijima ovoga pravilnika.

Istina je da ćemo već tijekom 1995. godine kod izrade šumskogospodarske osnove područja napraviti određenu valorizaciju koja neće biti potpuna već aproksimativna.

Možemo ustvrditi da će se tijekom vremena način procjena i ocjena usavršiti i da će davati sve bolje i bolje rezultate.

Naša prva praktična iskustva u izradi ocjene vrijednosti općekorisnih funkcija šuma pokazala su se zadovoljavajuća, a prva osnova gospodarenja koja je na toj bazi napravljena bila je "Kamešnica" u Dalmaciji autora R. Laginje i Z. Bogovića odobrena tijekom proljeća 1995. godine. Sveukupni faktor po 1 ha bio je 4,57.

PRIRUČNIK ZA UREĐIVANJE ŠUMA

Tijekom mjeseca listopada i studenog 1994. godine, a to znači u samom početku važenja "Pravilnika o uređivanju šuma", Hrvatske šume p.o. Zagreb organizirale su sastanke o primjeni pravilnika. Na sastancima su bili nazočni predstavnici odjela za uređivanje šuma i predstavnici odjela za proizvodnju iz uprava šuma kao i djelatnici iz Direkcije Hrvatske šume p.o. Zagreb, a upute za primjenu dali su predlagajući pravilnika.

Sastanci su održani u Virovitici za UŠ Vinkovci, Osijek, Našice, Požega, Koprivnica i Zagreb, u Karlovcu za UŠ Karlovac, Delnice, Sisak, Ogulin, Senj i Gospić te u Crikvenici za UŠ Senj, Split, Gospić i Buzet.

Isticani problemi uglavnom su se odnosili na prijelazno razdoblje — kako obradu izvršiti tamo gdje su već terenski radovi završeni, što je usuglašeno s predstavnicima Ministarstva i pomoćnikom ministra za šumarstvo.

Daljnje nejasnoće odnosile su se na problem kultura i plantaža topola, na gospodarenje u šumama bukve na području UŠ Ogulin, Delnice, te na uključivanje privatnih šuma u jedinstveni gospodarski tretman od prostorne podjele do propisa smjernica gospodarenja.

Općenito se može reći da su s uređivačima koji rade u odjelima za uređivanje šuma sve nejasnoće otklonjene što ne znači da su od svih stručnjaka prihvaćene sve postavke pravilnika.

U stručnoj javnosti pozdravljamo dva osvrta na pravilnik s nadom da će ih biti i više, a posebno kada on bude u punoj primjeni. Svaki prikaz pa i onaj naizgled kritički, dobro je došao.

Prvi osvrt, sažet ali sustavan i kompletan pod naslovom: "Pravilnik o uređivanju šuma" iznio je u listu Hrvatske šume od 26. listopada 1994. godine mr. sc. Gašpar Fabijanić.

Drugi je objavljen na stranicama Šumarskog lista br. 5—6, 1995. godine pod naslovom: "Pravilnik o uređivanju šuma — provoditi ili mijenjati" autora Tomislava Starčevića, dipl. inž. šum. "Hrvatske šume" Zagreb. Autor razmatra samo neke članke, izradbe i tumačenja kojih je i sam pismenim prijedlozima kreirao, pa vjerujem korisnijim sada se usmjeriti na iznalaženje načina stvarne primjene, odnosno kako autor kaže provođenje pravilnika.

Uočavajući korisnost izrade detaljnijih uputa kako za izradu tako i za izvođenje osnova gospodarenja, s G. Fabijanićem sam pripremio "Priručnik za uređivanje šuma" tijekom prosinca 1994. godine. Izdavač priručnika je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, a suizdavač "Hrvatske šume" p.o. Zagreb. Dovršetak tiskanja očekuje se krajem rujna 1995. godine, pa će stručnoj javnosti biti dostupan prije objave ovoga članka.

Priručnik sadrži "Pravilnik o uređivanju šuma" zatim tumačenje pravilnika te različite tablice od onih za temeljnicu (kružno plošnih) do tablica volumena sveukupnog drva i volumena krupnog drva, te prirasno prihodnih tablica po bonitetnim razredima i ekološkogospodarskim tipovima i na kraju norme u uređivanju šuma.

Vjerujem da će "Priručnik za uređivanje šuma" biti od znatne koristi kako šumarskim gospodarstvenicima tako i korisnicima tijekom edukacije.

LITERATURA

- Fabijanić, G., 1994: Pravilnik o uređivanju šuma. "Hrvatske šume", Zagreb.
- Klepac, D., 1965: Uređivanje šuma, Nakladni zavod "Znanje", Zagreb, str. 1—341.
- Meštrović, Š., 1978: Pravilnik o izradi šumsko-privrednih osnova, osnova gospodarenja i programa za unapređenje šuma u svijetlu šumske znanosti. Šumarski list br. 8—10, Zagreb, str. 352—364.
- Meštrović, Š., 1980: Utjecaj borovih kultura na čistoću zraka u Kliško-Solinskom bazenu, Glasnik za šumske pokuse broj 20, Zagreb, str. 231—298.
- Meštrović, Š., 1987: Uređivanje šuma u našem zakonodavstvu i praksi, Glasnik za šumske pokuse, posebno izdanje broj 3, Zagreb, str. 13—30.
- Meštrović, Š., Prpić, B., Matić, S., 1989: Šumskogospodarska područja u organizaciji šumarstva Hrvatske, Šumarski list broj 9—10, Zagreb, str. 423—442.
- Meštrović, Š., 1993: Devedesetogodišnjica hrvatskog naputka za sastavak gospodarstvenih osnova, Šumarski list broj 11—12, Zagreb, str. 539—542.
- Meštrović, Š., 1995: Dvjestodvadeset i peta godišnjica Zakonske uredbе o šumama, Šumarski list broj 4, Zagreb, str. 144—158.
- Prpić, B., 1992: Ekološke i gospodarske vrijednosti šuma u Hrvatskoj, Šume u Hrvatskoj, Zagreb, str. 137—156.
- Starčević, T., 1995: Pravilnik o uređivanju šuma — provoditi ili mijenjati, Šumarski list br. 5—6, Zagreb, str. 207—209.
- ... Pravilnik za izradu i sastav osnova gospodarenja za gospodarsku jedinicu, Poslovna zajednica šumsko-privrednih organizacija, Zagreb 1970, str. 1—93.
- ... Pravilnik o uređivanju šuma, Narodne novine broj 52, Zagreb, 14. srpnja 1994., str. 1782 do 1807.

IZ ŠUMARSKOG LISTA

NAREDBA

glede oglašivanja naredaba, natječaja i dražbi u "Šumarskom listu"

Naredbom kr. zemaljske vlade, za poslove unutarnje od 31. srpnja 1885. br. 12 240 pozvane su sve političke oblasti, da u buduće sve oglase i natječaje tičući se šumarstva i lovstva, odnoseći se na popunjavanje ispražnjenih službeničkih mjesta šumarskih i lugarskih, na jeftimbe, dražbene prodaje šuma i stabala i t. d. — zatim sva uslijedivša imenovanja, pomaknuća i premještenja u šumarskoj struci dadu uvrstiti ne samo u službene "Narodne novine" već također ujedno i u "Šumarskom listu", ter da i svoje naredbe tičući se šumarstva i lovstva, u koliko bi se proglašenje istih u "Šumarskom listu" prema svojoj naravi shodnim pokazalo, priobći Šumarskom društvu u Zagrebu.

(A. Borošić — dr. A. Goglija: Zakoni i naredbe tičući se šumske uprave i šumskoga gospodarenja, Zagreb, 1900. Str. 297.)